

سقط جنین و دین زرتشتی

سید مجتبی آقایی

- پژوهشگر، در ارتباط با مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، قم، ایران.

چکیده

در این مقاله، روایی یا ناروایی سقط جنین در دین زرتشتی بررسی شده است. برای دقت هر چه بیشتر، این بررسی در دو حوزه مجزا انجام شده است: یکی در سنت کهن زرتشتی که عبارت است از مجموعه‌ای آمیخته از آموزه‌های زرتشت با پندارهای کهن اسطوره‌ای و دیگری در حوزه آموزه‌های ناب زرتشت که مشخصاً در گاهان به یادگار مانده است. سقط جنین در آموزه‌های سنت کهن زرتشتی به تمامی مردود و ناروا شمرده شده است؛ زیرا این عمل هم کشتن آگاهانه است و هم باعث آلودگی با نسا (مردار) می‌شود. اما در آموزه‌های ناب زرتشت، هیچگونه تصریحی دال بر مسایل شرعی از قبیل روایی یا ناروایی سقط جنین وجود ندارد. اما آنچه در آموزه‌های او جلب نظر می‌کند، نگرش ژرف و بسیار اخلاقی آن به انسان است. فهم و درک موضع زرتشت در برابر عمل سقط جنین، هنگامی میسر است که از دریچه منطق کلی آموزه‌های وی به این موضوع نگریسته شود. زرتشت، جهان را عرصه کارزاری فراگیر میان نیکی‌ها و بدیها می‌بیند و معتقد است که بهترین کنشها از آشه ناشی می‌شود که می‌توان آن را راستی و پاکی و نظم بنیادین گیتی معنا کرد. در باور زرتشت، همه موجودات هستی و از جمله انسان، از آنجا که آفریدگان اهوره مزداوند، در سرشت خود بر مدار آشه می‌گردند و بنابراین ارجمندند. در این ساختار، نقطه عزیمت منش هر انسانی که پا به عرصه گیتی می‌نهد، جز خوبی و پاکی نیست؛ و البته همو چندان آزاد و یله است که می‌تواند برخلاف سرشت اهورایی خود، از مدار آشه خارج شود و به بدی و پلیدی بگراید و یا برعکس، در راه آشه گام بردارد و با هر کنشی، هستی را نو گرداند. در نتیجه می‌توان به سهولت دید که در نگرش زرتشت، عمل سقط جنین به معنی نابود کردن موجودی است که هم در سرشت خود، اهورایی است و هم می‌تواند با آشویی، بر دامنه قدرت نیکی‌ها در جهان بیفزاید. یعنی از چشم انداز دین زرتشت عمل سقط جنین میان دو حد نوسان دارد: یا موجودی ذاتاً اهورایی از میان رفته است یا موجودی که می‌تواند بنا به سرشت خود، اهورایی‌تر هم گردد، کشته شده است. و معلوم باشد که این هر دو، محکوم و ناپسند هستند.

با این اوصاف، در آموزه‌های زرتشت، سفارش همواره‌ای به اصل خردورزی در تمامی امور هست که براساس آن می‌توان عمل سقط جنین را در شرایطی خاص، روا دانست و آن نیست مگر هنگامی که دانش روز، بنا به مصالحی، چنان کاری را تجویز گرداند. به عبارت دیگر، از منظر «دین زرتشت»، هرگاه دانش زمانه، انجام کاری را ایجاب کند، باید به آن پرداخت و شایسته نیست تا در چنین مواردی، به بهانه پایبندی بر سنت‌های ناخردامدانه، از گردیدن بر مدار دانش و خرد، ابا کرد.

کلید واژگان: سقط جنین، زرتشتی، گاتا، آموزه‌ها، روایی، ناروایی، خردگرایی، علم، سنت.

مسئول مکاتبه: سید مجتبی آقایی، پلاک ۱۰۵۴، خیابان آذر، قم، ایران.

پست الکترونیک: aaghaaee@yao.com